

Ana Patan med den vita gitarren i Tyringes vintergnistrande Sanatorieskog.

Ana Patan. Musiken bor i den naturnära tystnaden

Hon föddes in i det som var Ceaușescus Rumänien. Drömde om något annat, något bättre – och vägen ut fanns i musiken. Sedan snart sju år tillbaka är Tyringe platsen där allt oväsen tystnar och nya sånger föds.

Ana Patan beskriver hur nya skivan – ”Spice, Gold and Tales Untold” – definierar artisten:

– Den här musiken är mitt bidrag till det stora bruset, den berättar om mig som människa och musiker.

HÄSSLEHOLM/TYRINGE När vi ses första gången, i centrala Hässleholm, är det höst med skånsk snålblåst. Lite mer än en månad senare – tidigt i december – tar fotograf Sofia Åström bilderna i Tyringes gnistrande Sanatorieskog. Den vita gitarren försvinner in i vinterlandskapet.

Ana Patan säger:

– Det är en stor lyx att få uppleva den oförstörda naturen.

Flytten hit blev en rörelse mot platsen där ljuset fanns och där allt oväsen tystnade. I den sortens tystnad hörde Ana, äntligen, den egna musiken.

Vi har under sommaren sett Ana Patan på två festivalscener – Äskeberga och Torsjö. I början av hösten hörde vi mer av hennes musik. ”Spice, Gold and Tales Untold” är sånger från ett gränsland där jazz & funk möter world music, rock & singer/songwriter.

Musikpressen letar alltid efter det enklaste sättet att beskriva en artist. Men om du ställer frågan till Ana Patan: ”Din musik – vilken genre?” får du veta att hon aldrig varit intresserad av etiketter.

– Den här musiken är mitt bidrag till det stora bruset, den berättar om mig som människa och musiker. Jobbet jag har lärt mig är att vara så mycket jag som jag kan vara. Att vara så ärlig som jag kan. Alltså, att inte försöka vara eller låta som någon annan.

Många av låtarna skrevs här, i stillhetens Tyringe. I det stora huset – Bommeryd – som under tidigt 1900-tal blev en anstalt för ”sinnessjuka och sinnesslöa”. Mer än ett sekel senare, i ett nytt millennium, ger takhöjd och rymd nya klangbilder åt Ana Patans musik.

Vi ska prata om vägen hit, till Bommeryd, och om vägen i musiken. Om den långa resan från rumänsk landsbygd via storstadsliv i Bukarest och tyska Nürnberg till? Det avgörande mötet med Jonas Hellborg – basist på den internationella jazz- & fusionscenen som blev Ana Patans livskamrat och mentor.

Född 1976 i det som fram till juldagen 1989 var Nicolae Ceaușescus Rumänien. Ana Patan får frågan:

Dina minnen från Rumänien före och efter diktatorns fall?

– Gud ... allt hände för länge sedan, det känns nästan surrealistiskt. Men ja, det finns mycket som inte går att glömma – till att börja med allt som saknades: Mat i butikerna, elektricitet, värme. Hur vi tvättade oss i kallt vatten, hur vi läste läxorna vid levande ljus, hur hela familjer levde i ett och samma rum.

– Till och med ett litet barn som vänjer sig vid de här omständigheterna förstår att någon måste ha det bättre, någon annanstans. Det fanns information om hur folk levde i andra länder. Att de klädde sig väl, åt gott, duschade varmt.

Ana var 13, på väg mot 14, när diktatorn störtades. Och då, berättar hon, verkade ingen veta vad de skulle göra med den nya friheten.

– Människor som föds in i auktoritära system tar inte ansvar för sina egna liv. Det finns någon annan som sätter gränser och bestämmer. Ceaușescu ville utbilda alla, han ville förvandla lantbrukssamhället till ett industrisamhälle. Med det tar några generationer för varje samhälle att växa. Rumänien behövde växa långsamt, men allt vi såg var kaos.

Några år senare for Ana Patan till Bukarest, huvudstaden, för att studera. Musiken var en passion – men 1990-talets Rumänien verkade fortfarande motarbeta individens drömmar. När Ana ville följa sitt hjärta blev samhällets svar att hon skulle vara en kugge i hjulet.

– De som studerade vid konservatoriet var födda in i musiken. De hade spelat piano sedan de var fyra–fem år. Jag hade inte tillräckliga kunskaper i musikteori och instrumentet jag behärskade, gitarren, räknades inte.

– Alltså gjorde jag som andra tjejer – pluggade ekonomi. Samhällsnormen var att kvinnor arbetade på bank och män blev ingenjörer. Jag kunde heller inte förvänta mig att mina föräldrar skulle önska något annat för sina barn. De tillhörde en arbetande medelklass som inte hade mycket kunskap om världen utanför.

Du tvingades ge upp en dröm?

– Inte så länge jag kunde skriva egen musik. Låtarna var mer eller mindre bra, men jag förstod alltid att jag hade talang.

Så, musiken – den egna och andras – fortsatte att strömma genom livet. En av lärarna på universitetet frågade: "Varför berättade du inte för din mamma att du inte vill läsa ekonomi?"

– Det fick mig tänka ett varv till. Varför sa jag inget?

Tillräckligt gammal att söka sin egen väg, att göra sin egen resa, for Ana Patan till Tyskland.

– Jag ville så gärna uppleva en annan verklighet. Fanns det jag hade sett på film? Jag ville veta: Hur smakar den maten, vilken luft andas människor på andra platser? Hur ... lever de?

Ana kom till Nürnberg med ett besöksvisum. Efter ett halvår fick hon vända hem och söka nytt visum, för det fanns något där, i Nürnberg, hon snabbt lärde sig att älska.

– Först blev jag nog charmad av stadens gamla skönhet. Men det var också något med hur vänliga människorna var. Hur välkomnad jag kände mig, och hur uppskattad min musik blev,

I Nürnberg hittade Ana ett band, hon skrev ny musik och – folk lyssnade.

– Jag tror, säger hon, att många hörde något som verkade intressant. De tydliga intrycken av Chris Rea och The Beatles. Men också nyanserna av Rumänien. Mina kulturella element. Mina färger.

Ana Patan säger:

– Den mixen – musiken som fanns nära mig under uppväxten + intrycken av det som kom från världen utanför – hörs fortfarande i min musik.

Vägen vidare? Framåt? 2008 träffade Ana den svenska stjärnbasisten Jonas Hellborg. "En vändpunkt i livet", säger hon.

– Jonas hade redan upplevt så mycket i musiken, det fanns inget kvar att bevisa. Han hade inget behov av att imponera på mig eller någon annan. Jonas såg mig för den jag var. Han lyssnade och förklarade att jag måste hitta det som är mitt personliga uttryck. Musiken måste komma inifrån.

– Jonas hjälpte mig att hitta tillbaka till barnet Ana, och idéerna jag hade redan under uppväxten i Rumänien.

Ana Patan beskriver hur Jonas Hellborg började med att ställa frågan: "Vad vill du, Ana, säga om världen?"

– Det tar ett tag att på riktigt bli grundad. På samma sätt har det tagit väldigt lång tid att spela in den här skivan.

Ana Patan berättar. Hon började om, från början. Från noll.

Och det fanns nya hinder på vägen.

Kort efter mötet med Jonas Hellborg, under en arbetsintensiv period, kände hon domningar och stickningar i ena handen. En distinkt smärta sa åt henne att vila. Men den som bara vill framåt ger sig inte tiden att stanna upp.

Diagnosen? Karpaltunnelsyndromet.

– Jag läste på och förstod att detta var något som hade tvingat andra att ge upp musiken. Den tanken var skrämmande. Jag hamnade på en mörk plats.

Ana Patan berättar. Jonas Hellborg fanns där, igen.

– Han sa åt mig att inte sluta sjunga. Att inte sluta skriva låtar. Jag fick låta gitarren vila och istället spela piano, med ena handen.

– Ett annat råd från Jonas: "Om du inte kan spela på ett tag – lyssna då inte heller."

Lät hemskt, så klart. Att inte ens lyssna på musik.

– Hur kunde han säga så? Vad menade han? Jo, att när jag inte lyssnar får jag inte en massa input. Jonas resonerade: Du har redan hört musiken från alla kulturer. Och du har studerat – musikteori jazz, gitarrspel, inspelningsteknik. Om du då tar en paus från lyssnandet kanske du också förstår vad det är du vill säga med din musik, och hur du vill säga det? Kanske kan du definiera det som är din inre röst?

Musiken tystnade, ett litet tag. Ana Patan lät handen vila. Låka. Problematiken försvinner aldrig helt, men hon har hittat metoder som minskar smärtan och gör hela situationen mer hanterbar. Nya strängar, metallsträngar tunna som hårstrån, beställdes från Venedig.

Du skrev nya låtar?

– Jag har alltid varit välsignad med att både text och melodi bara kommer till mig. Jag hör liksom hela sången, direkt, men sedan kan det vara knepigt att formulera alla uttrycken. Hur spelar jag på gitarren, vad skriver jag för basen, hur känns rytmen?

För snart sju år sedan, 2017, flyttade Ana och Jonas till Sverige. Tyringe och Bommeryd, där Jonas vän, pianisten/kompositören Michael Smith, tidigare hade bott.

Ni stannade kvar – och trivs?

– Ja, säger Ana, och återkommer till den oförstörda naturen. Tystnaden och ljuset.

Men hur praktiskt är det att bo i Tyringe om du ska vara en musiker på turné?

– Vet du, en musiker behöver inte storstaden och alla distraktioner som kommer med livet där. Det viktigaste är att hitta kreativitet i lugnet. Sedan, när musiken finns, kan du åka på turné.

På nya skivan, som spelades in i Tyskland, gästas Ana Patan av Jonas Hellborg, så klart. Men också av kanadensiska metalgitarristen Devon Townsend och Flower Kings-trummisen Zoltan Csörsz.

– Fantastiska musiker, allihop. Jonas ville egentligen hålla sig borta från min inspelning så vi letade efter basister, och det roliga var att när vi träffade Devon berättade han att han var sugen på att spela bas. Jag tror att han längtade efter att få vara en "steady hand". Någon som inte behöver dansa omkring på scenen. Devon ville bara göra jobbet, som basister ofta gör. Basister dansar inte, de är bara coola.

Skivan är inspelad, det finns ett budskap att kommunicera. Ana Patan säger: "Musiken får aldrig bli en tävling."

– När alla går på ett håll blir min riktning en annan. Det är en väg många inte känner till, än. Men på den vägen kan jag resonera med människor. Jag kan uttrycka vad jag känner, och kanske är det något andra kan identifiera sig med. Min musik handlar om mig själv – och om lyssnaren.

Ana Patan ler när hon säger:

– Om det bara kommer 20 personer till en konsert? Fine. Om jag inte säljer 100 000 skivor? Fine. Jag behöver varken berömmelsen eller pengarna. Allt jag behöver är att få vara mig själv och att kunna formulera mina tankar, mina känslor, i musiken.

Ana Patan berättar om uppväxten i det som var Ceaușescus Rumänien, och det nya livet – tillsammans med stjärnbasisten Jonas Hellborg – i Tyringe.

Sofia Åström

sofia.astrom@nsk.se

Anders Mårtensson

anders.martensson@kristianstadsbladet.se

FAKTA

Ana Patan

Är: Artist, musiker, låtskrivare.

Född: 1976, uppvuxen i Rumänien. Under flera år verksam i Tyskland.

Bor: I Tyringe, sedan snart sju år tillbaka. Livskamrat är den meriterade jazzbasisten Jonas Hellborg.

Spelade under 2023: På festivalerna i Torsjö och Åskeberga.

Aktuellt: Har under hösten släppt skivan "Spice, Gold and Tales Untold".